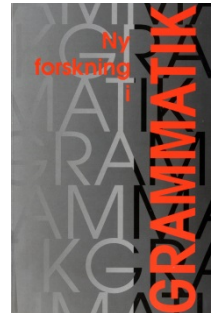

Ny Forskning i Grammatik

Titel: Epistemiske sætningsadverbier i interrogativer
Forfatter: Rita Therkelsen
Kilde: Ny Forskning i Grammatik 15, 2008, s. 177-192
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet, 2008

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Ny Forskning i Grammatik (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Epistemiske sætningsadverbier i interrogativer

Rita Therkelsen

1. Indledning

Det er en almindelig antagelse inden for lingvistikken at de epistemiske sætningsadverbier som fx *muligvis*, *sandsynligvis*, *antagelig*, *formentlig*, *åbenbart*, *nødvendigtvis*, *formodentlig*, *tydeligvis* ikke kan indgå i interrogativer – med undtagelse af *måske* som er mærkelig og et særtilfælde fordi det kan. Epistemiske sætningsadverbier er imidlertid ikke uforenelige med interrogativer, de kan alle indgå i interrogativer hvor der er en negerende partikel, *ikke* (min type A), mens det kun er dem der betegner mulighed og nødvendighed der kan indgå i interrogativer hvor der ingen negerende partikel er (min type B). Formålet med denne artikel er at nå frem til en forklaring på hvorfor det forholder sig sådan.

Jeg gør først kort rede for hvilken type adverbialer man må henregne de epistemiske sætningsadverbier til. Derefter følger en begrebsafklaring hvor jeg skelner mellem interrogativer (en syntaktisk karakteristik) og spørgsmål (sproghandlingsværdi). Interrogativer udløser pr. definition sproghandlingsværdien spørgsmål, og det er nødvendigt at afklare hvilke "egenskaber" et spørgsmål har, for at kunne forklare hvad det er der gør at alle de epistemiske sætningsadverbier kan optræde i interrogativer med negerende partikel. Det kan imidlertid ikke forklare hvorfor muligheds- og nødvendighedsadverbierne kan optræde i interrogativer uden negerende partikel. Ud fra den antagelse at de epistemiske sætningsadverbier principielt "laver" det samme i interrogativer som i deklarativer, går vejen via en afklaring af hvad det egentlig er for en type epistemicitet netop de adverbier er bærere af. Min reference er her Hans Kronning (Kronning 2002, 2004, 2007) som har introduceret en nyt begreb, nulmodalisering, og jeg når tentativt hen mod en forklaring der indebærer at logikkens skelnen mellem sandsynlighed og mulighed også skal opretholdes i forhold til de konkrete sproglige

størrelser som lingvisterne har lagt i samme kasse med etiketten epistemiske sætningsadverbier på.

2. De traditionelle antagelser om epistemiske sætningsadverbier

De traditionelle antagelser om epistemiske sætningsadverbier er for det første at de ikke kan fokuseres (1):

- (1) *Det er **sandsynligvis** at Peter kommer i morgen

Sætningsadverbiet er **vist** i Wittgensteins forstand (Wittgenstein 1974: §4.1212, se også Kronning 2007) – i modsætning til **hævdet**, her illustreret med *kan* (hævdet) og *muligvis* (vist) (2):

- (2) Peter **kan muligvis** komme i morgen

Parafraseret som 'Det er **muligvis sandt**' (vist = går på sandhedsværdien)

'at Peter **kan** komme' (hævdet = sat til diskussion).

Det kan også udtrykkes på den måde at de epistemiske sætningsadverbier er ytringsadverbier, også kaldet kriteriemarkører (Togeby 2003, Heltoft og Hansen 2007, Nølle 1999, Skaftø Jensen 2000), og karakteristisk for dem er at de udtrykker afsenders holdning til/vurdering af det propositionelle indhold i sætningen. Man kan også udtrykke det sådan at de epistemiske sætningsadverbier kommenterer propositionens/prædikationens sandhedsværdi, jf. det viste og det hævdede ovenfor.

Den anden traditionelle antagelse er at epistemiske sætningsadverbialer ikke kan indgå i interrogativer (3):¹

- (3) *Kommer Peter **sandsynligvis** i morgen?

Her, som sagt, med *måske* som anerkendt undtagelse. Og også med det forbehold at alle epistemiske sætningsadverbier kan indgå i interroga-

---

1. Som regel formuleret sådan at de ikke kan indgå i spørgsmål. Jeg fastholder en konsekvent skelnen mellem interrogativer og spørgsmål, se afsnit 4.

tiver som (3), men kun materialiter, dvs. som citat (Nølke 1988, 2005). Jeg er ikke interesseret i den type, alle sproglige størrelser kan indgå materialiter i interrogativer, det er ikke noget specielt for epistemiske sætningsadverbier.

Jeg er interesseret i de tilfælde hvor de epistemiske sætningsadverbier indgår i interrogativer og fungerer "normalt" som epistemiske sætningsadverbier, dvs. at de udtrykker afsenders kommentar til sandhedsværdien af det propositionelle indhold.

I forhold til de epistemiske sætningsadverbier skal man inddele interrogativer i to typer: type A som indeholder en negerende partikel, og type B som ikke indeholder en negerende partikel. Type A er eksemplificeret med (5)-(10) og præsenteres i afsnit 5, type B er eksemplificeret med (13)-(15) og præsenteres i afsnit 6. Alle epistemiske adverbier kan indgå i type A-interrogativer, i type-B-interrogativer er det kun muligheds- og nødvendighedsadverbierne der kan.² Jeg går ud fra at de epistemiske sætningsadverbier principielt "gør" det samme i interrogativer som de gør i deklarerative, og da interrogativer udløser sproghandlingsværdien spørgsmål, er det nødvendigt at afklare hvilke egenskaber spørgsmålet har som betinger henholdsvis kompatibilitet og inkompatibilitet med de epistemiske sætningsadverbier.

3. Interrogativer og spørgsmål

Jeg skelner mellem interrogativer og spørgsmål. Interrogativer betegner her et sætningsmønster, i modsætning til deklarerative, nemlig Ø Vf S (tomt fundamentfelt, finit verbal fulgt af subjekt). Selve sætningsmønsteret Ø Vf S signalerer non-realis i modsætning til deklarerative med udfyldt fundamentfelt som signalerer realis (Heltoft og Hansen 2007), og Ø Vf S optræder derfor også i betingelsessætninger som i *Kommer han, (så går jeg)*. I alle andre tilfælde udløser interrogativer

---

2. Jeg har ikke fundet det nødvendigt at koge suppe og bruge spalteplads på at argumentere for at de epistemiske sætningsadverbier **kan** indgå i interrogativer. Jeg har fundet mange eksempler på det, herunder de autentiske eksempler (5)-(10) og (13)-(15), som jeg har fundet på nettet, og som dansksprogbruger vurderer jeg dem som acceptable. Acceptabiliteten er i øvrigt heller ikke blevet anfægtet under mine fremlæggelser.

sproghandlingsværdien spørgsmål. Spørgsmål betegner altså en sproghandlingsværdi, og den kan udløses af meget andet end interrogativer, fx kan et *måske* i en deklarativ sætning under de rigtige semantiske og pragmatiske omstændigheder udløse at ytringen tolkes som et spørgsmål (4):

(4) **Du har måske** taget studentereksamen

(4) ville normalt blive tolket som et spørgsmål i interaktionen, men sætningsmønsteret er deklarativt. Det interrogative sætningsmønster udløser i sig selv et spørgsmål, og når de epistemiske sætningsadverbier indgår i interrogativer, må man gå ud fra at de på en eller anden led tilføjer noget som er mere end spørgsmålsværdi, og som samtidig er kompatibelt med sproghandlingen spørgsmål. Det er derfor nødvendigt at se nærmere på hvad et spørgsmål egentlig er.

4. Hvad er et spørgsmål?

Man kan klassificere spørgsmål ud fra forskellige kriterier. Den mest enkle er den traditionelle skelnen mellem helhedsspørgsmål (ja/nej-spørgsmål) og enkelthedsspørgsmål (hv-spørgsmål). Den skelnen går på hvad der bliver spurgt til – en hel situation eller en del af en situation. I forhold til den skelnen kan man konstatere at det kun er muligheds- og nødvendighedsadverbierne der kan indgå i hv-spørgsmål.

Den mest nuancerede (og udviklede) type klassifikation af spørgsmål er at klassificere ud fra funktion i interaktionen. Den type klassifikation er bl.a. relevant inden for samtaleanalysen og har givet anledning til betegnelser som ekkospørgsmål, præsekvenser (Femø Nielsen & Nielsen 2005) og spørgsmålsgentagelse (Therkelsen 2007a). Det retoriske spørgsmål hører også til her. Klassifikation efter funktion i interaktion kan yderligere udvides til at relatere til genren og rollefordeling i kommunikationssituationen ud fra talehandlingsteori (Møller Nielsen ms).

Jeg er interesseret i at finde ud af hvad essensen i talehandlingen spørgsmål er, og jeg har fundet frem til en generel matrice der også ind-

drager forudsætningerne for at stille et spørgsmål. Det skønnes relevant fordi de epistemiske sætningsadverbier netop udtrykker afsenderens subjektive kommentar til det propositionelle indholds sandhedsværdi. Matricen er en syntese af Searles karakteristisk af sproghandlingen spørgsmål (Searle 1969), Anscombre og Ducrots polyfoniske analyse af et spørgsmål (Anscombre & Ducrot 1997), den erotetiske logiks analyse (Åquist 1975) og en indholdsmæssigt baseret analyse (Mosegaard Hansen 2001). Matricen ser ud som følger:

1. Inspirationskilden til forestillingen om p
2. Afsender har en (ikke-sproglig) forestilling om en tingenes tilstand, p
3. **Afsender udtrykker tvivl om p (interrogativ, andre “spørgsmåls-markører”). (sproglig)**
4. En appel om at svare/tage stilling til p
5. p's status, hvilken type viden der bliver spurgt til

3. udgør omdrejningspunktet – det er det sproglige som man kan høre eller se, det lokutionære. At udtryk for tvivl kan udløse den tolkning at afsender har stillet et spørgsmål, synes alle at være enige om. Med hensyn til 4, “en appel om at svare/tage stilling til p”, så er der her enighed om at det er en del af spørgsmålets essens. I mange tilfælde tilskrives det modtageren at svare, men da jeg gerne vil have en generel matrice der også indbefatter retoriske spørgsmål (som jeg definerer som spørgsmål som afsenderen selv svarer på), tilslutter jeg mig Åquist (1975) og Lyons (1977) der noterer at et spørgsmål i sig selv ikke nødvendigvis fortæller hvem appellen er rettet imod. Men appel er der – også selvom svaret udebliver.

Med hensyn til 2, “at afsender har en forestilling om en tingenes tilstand”, så er det en kognitiv forudsætning. Jeg er her inspireret af den polyfone analyse af spørgsmålet (Anscombre og Ducrot 1997), som siger at der er en underliggende proposition. Jeg er, som Skafte Jensen (2006), ikke enig med dem i at det er en underliggende proposition – det underliggende er ikke sprogligt, det er en forestilling om en tingenes tilstand som afsender har i hovedet. At dette at stille et spørgsmål som kognitiv forudsætning kræver at afsender har en forestilling om en tingenes tilstand i hovedet, skulle ikke være kontro-

versielt. Det må, som Lyons (1977: 756) påpeger, gælde helt generelt, også for konstativer.³

Jeg har, med særlig henblik på de epistemiske sætningsadverbier, tilføjet 1, "inspirationskilden til forestillingen om en tingenes tilstand p". Det er nødvendigt at have med fordi de epistemiske sætningsadverbier netop mere eller mindre vagt, afhængigt af det enkelte sprog, (bl.a.) angiver hvilken type kilde afsender har til sin viden – altså sin forestilling om en tingenes tilstand (jf. Hans Kronnings formulering at de epistemiske sætningsadverbier udtrykker det vidstes styrke og det vidstes kilde (Kronning 2004)).

Punkt 5, "p's status", hvilken viden der bliver spurgt til, er inspireret af Mosegaard Hansens analyse af brugen af forskellige spørgsmålstyper på fransk (Mosegaard Hansen 2001). Og det skal i øvrigt nævnes at den "enkle" skelnen mellem helheds- og enkelthedsspørgsmål er en skelnen mellem hvilken type viden der bliver spurgt til – en hel situation ved ja/nej-spørgsmål og en del af en situation ved hv-spørgsmål. Og når Searle skelner mellem "rigtige" spørgsmål og eksamensspørgsmål (Searle 1969), så ligger forskellen også i hvilken status den efterspurgte viden har, nemlig om afsender kender eller ikke kender svaret.

Jeg skal igen understrege at det eneste sproglige i spørgsmålsmatricen er 3, det lokutionære, at afsender udtaler eller skriver en ytring hvor der bliver udtrykt tvivl om (dele af) det propositionelle indhold. Begrebet tvivl og dets sproglige korrelater ville kræve yderligere afklaring i en anden kontekst, men da min undersøgelsesgenstand er interrogativer som pr. definition udløser sproghandlingsværdien spørgsmål, er det ikke nødvendigt i denne forbindelse.

Epistemiske sætningsadverbier optræder i interrogativer, interrogativer udløser ja/nej-spørgsmål, og det der bliver spurgt til, er sandheds-

---

3. "Wondering, like entertaining a proposition, is first and foremost a mental act: indeed it is one way of entertaining a proposition. In order for wondering to be converted into an illocutionary act by means of utterance, it must be the speaker's intention that he has a particular proposition in mind and that he is entertaining it in what we may refer to as the dubitative mode."

værdien – er det sandt – ja eller nej – at p? Jeg ser først på type A, de interrogativer hvor den negerende partikel indgår.

5. Type A. Interrogativ med *ikke*

Alle epistemiske sætningsadverbier kan indgå i interrogativer med den negerende partikel (5)-(10):

- (5) Kan man acceptere protese efter en måned – kan man så **ikke sandsynligvis** resten af livet? Stillet af: frk. nielsen Svar: Kære frk. nielsen.
- (6) Hvis tyskerne havde fået en fredsaftale, ville det **ikke formentlig** stadig have været et fascistisk styre, som blot havde nogle mere ...
- (7) Spørgsmål: Vil ens figur **ikke muligvis** også kunne dø, hvis man er i den forbudte skov, og man tilfældigt møder et farligt dyr? ...
- (8) Da slog han hende i ansigtet og råbte: “Er han **måske ikke** kommet. Det har jeg ikke fortjent af dig. Nu er straffen over dig, din bedragerske...”
- (9) Øh, er #27 **ikke tydeligvis** et forsøg på at være morsom, ved at fyre noget totalt grotesk af?? Hvis #27 virkelig er seriøst ment, så er jeg imidlertid helt ...
- (10) Er det **ikke åbenbart** naturens hensigt, at de begge skal leve på jorden og benytte jorden på samme måde og i samme omfang? Er det derfor ikke et brud på ...

Når der indgår en negerende partikel, kan spørgsmålet ud fra matricen karakteriseres som et spørgsmål hvor der appelleres til et bekræftende svar. *Ikke* går ikke på det propositionelle indhold.

Forklaringen på at alle epistemiske sætningsadverbier kan indgå i interrogativer med negerende partikel, må, så vidt jeg kan se, ligge i p's status kombineret med det forventede svar, nemlig bekræftelsen.

I de ovenstående tilfælde beder afsender samtalepartneren om at bekræfte at hans/hendes subjektive vurdering er rigtig. Det skal i den forbindelse noteres at det eneste af de epistemiske sætningsadverbier som Mortensen (2006) kalder for interaktionelle, dvs. *nok*, *vel*, og *vist*, der kan indgå i interrogativer, er *vel* som i lighed med den negerende partikel signalerer at afsender forventer et bekræftende svar på sin subjektive vurdering (*Kommer han vel?* = 'har jeg ikke ret i at han ikke kommer?'). Det skal understreges at svaret altid vil gå på vurderingen af sandhedsværdien (og ikke på om tingenes tilstand, ja eller nej, er rigtig eller ej). Hvis man svarer *jo* på spørgsmålet i (5), så svarer man:

(11) Jo, så kan man **sandsynligvis** resten af livet

Og ikke

(12) Jo, så **kan** man resten af livet

Hvis man bekræfter, så bekræfter man sandsynlighedsvurderingen. Det giver mening at bede en samtalepartner om at få bekræftet en subjektiv vurdering (som afsender har bestemt sig for), men det giver ikke mening at bede en samtalepartner om at tage stilling til som åbent ja/nej spørgsmål hvad afsenders subjektive vurdering er. De fleste epistemiske sætningsadverbier kan derfor ikke indgå i interrogativer uden negerende partikel. Men muligheds- og nødvendighedsadverbierne kan.

6. Type B. Interrogativer uden *ikke*

Muligheds- og nødvendighedsadverbierne kan i modsætning til sandsynlighedsadverbierne indgå i interrogativer uden negerende partikel, jf. (13)-(16):

(13) Kan jeg **muligvis** få en venlig nordjyde til at hjælpe mig med det?

(14) Tænk også i hvem der underviser, skal det **nødvendigvis** være de samme få dyre professorer?

(15) Har du **måske** en bedre ide?

(16) *Har du **sandsynligvis** en bedre ide?

Det samme mønster gælder i øvrigt for fransk, og ud fra den betragtning er jeg, inspireret af Kronning (2002, 2004, 2007), gået videre med spørgsmålet om man mere præcist kan karakterisere den epistemicitet som muligheds- og nødvendighedsadverbierne er bærere af.

I sin analyse af epistemisk konditionalis på fransk – det er den form der svarer til det danske refererende *skal være* – skelner Kronning for det første mellem det vidstes kilde (det evidentielle) og det vidstes styrke. De rent evidentielle adverbier, som fx *åbenbart*, *øjensynlig* og *angivelig*, er ikke interessante her, men med hensyn til det vidstes styrke skelner han mellem 3 typer modalisering. Der er de to kendte, enkel og kompleks:

Enkel modalisering: Peter kommer

Kompleks modalisering: epistemiske sætningsadverbier, fx Peter kommer måske

Og den nye, nulmodalisering, som den epistemiske konditionalis instruerer om:

Nulmodalisering: den franske epistemiske konditionalis

Definitionen på nulmodalisering er at afsender markerer at han vægrer sig ved at tage stilling til det propositionelle indholds sandhedsværdi. Det er en positiv værdi i den forstand at afsender markerer vægring.

Det er begrebet nulmodalisering jeg er blevet inspireret af. Jeg mener at det netop er mulighedsadverbiernes funktion.

Der er nogle problemer med at overføre fra Kronnings ramme, for ifølge hans udlægning laver alle epistemiske sætningsadverbier kompleks modalisering – det er en anden måde at udtrykke på at de epistemiske sætningsadverbier går på sandhedsværdien og ikke modificerer det propositionelle indhold. Kronning kommer ikke nærmere ind på den semantiske forskel de enkelte epistemiske sætningsadverbier imellem (som Mortensen (2006) gør), hans ærinde er at analysere hvad den epistemiske konditionalis gør som form. Men det vil så også sige at i

hans udlægning bliver funktionen nulmodalisering bundet op på en enkelt bøjningsform i en bestemt brug, mens enkel og kompleks modalisering bliver bundet op på henholdsvis fravær og tilstedeværelse af en repræsentant for (dele af) en ordklasse i en sætning; hvis der er et epistemisk sætningsadverbium, er der kompleks modalisering. I Kronnings fremstilling står de 3 typer modalisering lige, de ekskluderer hinanden indbyrdes, hvorfor man ikke inden for hans ramme kan have en sproglig størrelse der både laver kompleks modalisering og nulmodalisering.

Men så vidt jeg kan se, befinder de fænomener som Kronning betegner som henholdsvis kompleks modalisering og nulmodalisering, sig imidlertid på to forskellige niveauer. Nulmodalisering er en bestemt måde at forholde sig til sandhedsværdien på, nemlig ved at vægre sig ved at tage stilling til sandhedsværdien, og dette, mener jeg, kan sammenlignes med at sige at fx *formentlig* angiver en vis grad af tilslutning til sandhedsværdien, hvor man altså beskriver en egenskab ved det enkelte adverbium, ikke ved ordklassen som sådan. Jeg mener derfor ikke at der skulle være noget til hinder for at andre sproglige udtryk end lige en konditionalisbøjningsform skulle kunne betegne nulmodalisering defineret som en særlig måde at forholde sig til sandhedsværdien på

De epistemiske sætningsadverbier vurderer/kommenterer sandhedsværdien. De rent evidentielle sætningsadverbier modificerer ikke sandhedsværdien, de angiver kun hvilken type kilde (mere eller mindre vagt, afhængigt af hvilket sprog vi taler om). Ved sandsynlighedsadverbierne bliver sandhedsværdien modificeret til forskellige grader af sandsynlighed. Ved nulmodalisering bliver sandhedsværdien kommenteret, men ikke modificeret i den forstand at afsender eksplicit vægrer sig ved at tage stilling til sandhedsværdien. Opfattet på den måde er et interrogativ med sin indbyggede spørgsmålsværdi prototypen på nulmodalisering – afsender vægrer sig ved at tage stilling til det propositionelle indhold – og lægger via appellen ansvaret over på en anden.

Mulighedsadverbierne er derfor kompatible med interrogativer fordi begge nulmodaliserer. Det som det epistemiske adverbium lægger til, er at det sprogligt peger tilbage på inspirationskilden til den kognitive forestilling (jeg har prøvet at forklare det i polyfone termer i Therkelsen (2007b)). Et spørgsmål der som (13) fungerer som en anmodning,

virker umiddelbart mere høfligt med *muligvis* end uden. Forklaringen findes i at det som modtageren i givet fald svarer bekræftende på, er at det adspurgte **muligvis** kan lade sig gøre (jf. (11) og (12)). Anmodningen ligger derfor et meget høfligt sted på Leechs optionality-skala (Leech 1983).

Jeg har i Therkelsen (2007b) tentativt foreslået at grunden til at det netop er muligheds- og nødvendighedsadverbierne der kan indgå i interrogativer, er at de ikke modificerer sandhedsværdien – hvad sandsynlighedsadverbierne gør. Der er et problem med den forklaring, nemlig at de rent evidentielle epistemiske sætningsadverbier som *åbenbart* og *tydeligvis* heller ikke kan indgå i interrogativer, og de modificerer ikke sandhedsværdien heller.

Jeg mener at have fundet en bedre forklaring som kan relateres til pkt. 5 i spørgsmålsmatricen, nemlig p's status. Hvis man spørger hvad man egentlig meningsfyldt kan svare ja eller nej til, så må det være én ting. Det kriterium lever både muligheds- og nødvendighedsadverbierne op til: muligvis ja, nej, nødvendigvis ja, nej. I logiske termer kan man sige at med *nødvendigvis* spørger man til alkvantoren – gælder det for alle tilfælde – ja eller nej?

Jeg blev ledt ind på det spor af Wittgenstein som om sandsynlighed bl.a. skriver:

“§5.15

If T_r is the number of the truth-grounds of a proposition 'r', and if T_s is the number of truth-grounds of a proposition 's' that are the same truth-grounds of 'r', then we call the ration $T_s:T_r$ the degree of *probability* that the proposition 'r' gives to the proposition 's'.
(...)

§5.153

In itself, a proposition is neither probable nor improbable. Either an event occurs or it does not: there is no middle way.
(...)

§5.155

The minimal unit for a probability proposition is this: The circumstances – of which I have no further knowledge – give such

and such a degree of probability to the occurrence of a particular event.” (Wittgenstein 1974: 48, 49)

Det jeg får ud af det, er at en vurdering af sandsynlighed altid indebærer en vurdering af en relation mellem to begivenheder, en hvis-så- eller en når-så-relation – ikke en materiel implikation, men på den måde at vurderingen af sandsynligheden for at en begivenhed indtræffer (konsekventen), altid hviler på en vurdering af sandsynligheden af en relation mellem to begivenheder. Det afspejles i type A-eksemplerne, (5)-(10), hvor mønsteret er at der bliver anført et grundlag for sandsynlighedsvurderingen. Analogt med det kan man sige at de rent evidentielle sætningsadverbier altid signalerer at afsender konkluderer på baggrund af en observation af en eller anden mere eller mindre specificeret art. Der er altså groft sagt altid involveret to begivenheder og en sandsynlighedsrelation imellem dem i en sandsynlighedsvurdering.

Hvis man kombinerer dette med at man kun kan svare ja eller nej til én ting, kan det forklare at sandsynlighedsadverbierne (som jo står for afsenders regning, de er viste) ikke kan indgå i interrogativer fordi en samtalepartner her ville blive spurgt om en ikke-ekspliciteret årsag kan ligge til grund for afsenders sandsynlighedskalkyle – der så medfører at det er sandsynligt at noget indtræffer eller er tilfældet. Det som samtalepartneren her ville blive bedt om at tage stilling til, er simpelt hen ikke tilgængelig viden – det findes kun i hovedet på afsender. Betegnelsen ‘kriteriemarkør’ er meget velegnet, på den måde at afsender med sandsynlighedsadverbierne og de evidentielle adverbier klart siger: jeg har kriterier for min vurdering. Afsender har blot ikke sagt hvilke kriterier, og kriterier der ikke bliver åbent/sprogligt lagt frem, kan en samtalepartner ikke tage stilling til.

7. Konklusion

Jeg har, med udgangspunkt i den empiriske observation at alle epistemiske sætningsadverbier kan optræde i interrogativer med negerende partikel, og at muligheds- og nødvendighedsadverbierne også kan optræde i interrogativer uden negerende partikel, prøvet at finde en forklaring på hvorfor det forholder sig sådan. Ud fra en generel spørgsmålsma-

trice og med inddragelse af Hans Kronnings begreb nulmodalisering, mener jeg at kunne forklare distributionen dels ud fra den faktor i spørgsmålsmatricen der angår hvilken status den efterspurgte viden har, dels ud fra den særlige epistemicitet som de forskellige epistemiske sætningsadverbier er bærere af.

Henvisninger

- Anscombre, J.-C. & O. Ducrot (1997). *L'argumentation dans la langue*. Paris: Mardaga.
- Boye, K. (2005). Semantisk analyse og afvigelser mellem sprogbrug og sprogstruktur, i K. Boye et al. (red.) *Ny forskning i grammatik* 12, Odense: Syddansk Universitetsforlag, 27-46.
- Diderichsen, P. (1946). *Elementær dansk grammatik*. København: Gyldendal.
- Ducrot, O. (1984). *Le dire et le dit*. Paris: Minuit.
- Engberg-Pedersen, E. et al. (2005). *Dansk Funktionel Lingvistik*. København: Københavns Universitet.
- Femø Nielsen, M. & S. B. Nielsen (2005). *Samtaleanalyse*. København: Samfundslitteratur.
- Heltoft, L. & E. Hansen (2007). *Grammatik over det Danske Sprog*. Kap. IX, Adverbialer. Roskilde Universitetscenter.
- Jönsson, M. (2007). Udsigelsesadverbier i ScaPoLine, i R. Therkelsen, N. M. Andersen & H. Nølke (red.) *Sproglig polyfoni. Tekster om Bachtin og ScaPoLine*, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 283-300.
- Klinge, A. (2002). Can betyder can, i I. Baron et al. (red.) *Linguistiske essays til minde om Finn Sørensen. Copenhagen Studies in Language* 28, Samfundslitteratur, 109-120.
- Kronning, H. (2002). Le conditionnel "journalistique": médiation et modalisation épistémiques, *Romansk Forum* 16 (2), 561-575.
- Kronning, H. (2004). Kunskapens källa och kunskabens styrka. Epistemisk konditionalis i franskan som evidentiellt och modalt grammatiskt uttryck, *Kungl. Humanistika Vetenskaps-Samfundet i Uppsala. Årsbok 2002*, Uppsala: Swedish Science Press, 43-123.
- Kronning, H. (2007). Polyfoni, modalitet och evidentialitet. Om epistemiska uttryck i franskan, särskilt epistemisk konditionalis, i R. Therkelsen, N. M. Andersen & H. Nølke (red.) *Sproglig polyfoni. Tekster om Bachtin og ScaPoLine*, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 301-324.

- Krylova, E. (2007). Epistemisk polyfoni på dansk, i R. Therkelsen, N. M. Andersen & H. Nølke (red.) *Sproglig polyfoni. Tekster om Bachtin og ScaPoLine*, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 181-203.
- Leech, G. (1983). *Principles of Pragmatics*. London & New York: Longman.
- Lyons, J. (1977). *Semantics*. Vol. 2. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mikkelsen, K. (1975) [1911]. *Dansk ordføjningslære*. København: Reitzel.
- Mortensen, J. (2006). *Epistemic and Evidential Sentence Adverbials in Danish and English. A Comparative Study*. Speciale. Roskilde Universitetscenter.
- Mosegaard Hansen, M.-B. (2001). Syntax in interaction. Form and function of yes/no interrogatives in spoken standard French, *Studies in Language* 25 (3), 463-520.
- Møller Nielsen, N. (1999). Formel gyldighed i argumentationsanalysen – et kritisk blik på Stephen Toulmins argumentmodel, i R. Therkelsen & E. Klitgård (red.) *Detaljen. Tekstanalysen og dens grænser*, Bind 2, Roskilde: Roskilde Universitetsforlag, 230-246.
- Møller Nielsen, N. ms. Overvejelser om spørgende talehandlinger. 9 s.
- Nølke, H. (1988). Peut-être, *Verbum. Revue de linguistique publiée par l'Université de Nancy II*, Tome XI, 13-43.
- Nølke, H. (1999). *Det franske sprog*. Kap. V, II. Modifikation 2. København: Handelshøjskolen.
- Nølke, H. (2005). Non pas peut-être, i H. Nølke & F. Lambert (red.) *La syntaxe au coeur de la grammaire. Recueil offert en hommage pour le 60e anniversaire de Claude Muller*, Rennes: Presses Universitaires de Rennes, 225-233.
- Nølke, H., K. Fløttum & C. Norén (2004). *ScaPoLine. La théorie scandinave de polyphonie linguistique*. Paris: Kimé.
- Searle, J. R. (1969). *Speech acts. An essay in the philosophy of language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Skaft Jensen, E. (2000). *Danske sætningsadverbialer og topologi i diakron belysning*. Ph.d.-afhandling. Københavns Universitet: Institut for Nordisk Filologi.
- Skaft Jensen, E. (2006). Egentlig og faktisk og to slags spørgsmål polyfoniteoretisk anskuet, *Sproglig polyfoni. Arbejdspapirer* 6, Roskilde Universitetscenter: Institut for Sprog og Kultur, 27-52.
- Therkelsen, R. (2007a). Spørgsmålgentagelse – et polyfont fænomen på dansk, i R. Therkelsen, N. M. Andersen & H. Nølke (red.) *Sproglig*

- polyfoni. Tekster om Bachtin og ScaPoLine*, Århus: Aarhus Universitetsforlag, 361-372.
- Therkelsen, R. (2007b). Om *måske* og *muligvis*, i P. Widell & U. Dalvad (red.) *11. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*, Århus: Aarhus Universitet, 254-263.
- Togeb, O. (2003). *Fungerer denne sætning? Funktionel dansk sproglære*. København: Gad.
- Wittgenstein, L. (1974) [1921]. *Tractatus Logico-Philosophicus*. Oversættelse ved D. F. Pears & B. F. McGuinness. London & New York: Routledge.
- Åquist, L. (1975). *A New Approach to the Logical Theory of Interrogatives. Analysis and Formalization*. Tübingen: TBL Verlag Gunter Narr.

